

САНА ОЛОХ

Х а б а т
1931 оыл алтынны
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 39 (6019)

1934 о.л. Кулун тутар 31 күнү
СУБУОТА

Сыаната
2 харчы.

ИСКУССТВЕННАЯ СИЭМЭЛЭЭНИ

Искусственной үлэни тунсарыма, үрдүк феродуукеуулаах боруодалары үөскөтүп, туох ханымк ичиниз, сүөһүнү ууластын елга прогрессивнай нымаларын аахтоонун быһаарылаах. Майыаха аахтанын уонна практиканан биһирэмнэ нымаларын искусственой сиэмэлээни буолар.

Чусалы, оройуонига ынабы буоһатын үлэни өссө семениатордартан тутулукуттан, сүөһүбүчээ сыл буолла. Бу сааланы ордук Эрлик Эрстиин аатынан совхоз специалистары балаачча ылсан үлэнилэр.

Ылан көрүүбүт совхоз Хайахемтанын өдөөлөнүтүн Котит Күөлээни сиэмэлээр пуунун. Манна ССКП чилиэн А. Н. Сергеева техник-осеменаторуунаан аахса да сылгы үлэнир. Александр Павлов ханым да усуллубуйа үлэнир мөөстөтэ мэлди биһир тэн темпурталаах, ыраас (стерильнэй), кыра да кыра былла суох буоларыгар кыһалар уонна ынабы пуунига сиэмэлээр. Онуу дабын буолан киһи сыла ахсын сыйырыллыбыт ынахтары 90-тан тахса бырыһааны ууланнары ситиһэр. Аасты сыла оройуонига бастанынан семит-сэмээн 150 ынахха туттубуттан ууланып көрүүгэ 99 бырыһаана ууланып библибитэ. Опытаах техник-осеменатор быйыл саага сиэмэлээр пуунга үлэнир.

Холуох иһин, сир ахсын итинник буолуох. Совхозтар үгүс фермаларыгар сиэмэлээр пууннар мөлтөхтүк үлэнилэр. Субуруускай аатынан совхоз «Сарык» уонна Махалдытыгар, «Чурапчы» совхоз Улахан Күөлүгөр киһини пууннар көрдөбүлгэ ыраабынан элбэстэбэттэр. Оттон Карл Марке аатынан совхоз Төлөй Дирингизэни уонна Урх Күөрэтэни пууннара тайыч-ч туралларынан ынах үкөс хотонго, турар сарыгар, сиэмэлээр. Ити торут дэриэни ситиһээх, санитарнай өттүнэн аахса усуллубуйаах хотоннорго булуучу буолулар. Сорох атын дабын сарыгар ынабы түбөһүк, уруккулуу аахтаныгар сиэмэлээр үгэс тохтогулаах. Бир үкүсүн онон ордук кыһынтыгын ынабы ууланнары бырыһаана аахса паныах.

Бу штабас искусственой сиэмэлээнигэ сөптөөх усуллубуйаны тэрийдэхтэ, туһаллаах хаһаайыстыбанын салааларыгар, специалистарга, рабочай-ларга көрдөбүлү күүһүртэххэ эрэ туора-

тылар кыахтаах. Совхозтар үгүс сиэмэлээр пууннара быйыл кыһын эмиз-тонгон турдулар. Билигин былааннаах 23 пуун үлэлэни эрэр курдук. Ол эрээри дьаала туруга, онуоха дьүөрэтэ суох. Сыла бастаны кварталыгар ынабы сиэмэлээни, саптары графика баара-суо-ба 75 бырыһаан толорулан иһэр. Ити иһигэр Карл Марке аатынан уонна Субуруускай аатынан совхозтар былааннаах ынахтары агарын да сиэмэлээбиттэр. Быһата, графика кирибит биһир да совхоз, өдөөлөн, сиэмэлээр пуун суох. Оттон Болото, Бахсы, Хонто, Килэни өдөөлөннөлөрүгэр бу үлэ саага сааланна эрэр.

Итин техник-осеменатордар ынах көрүүбүтүн быһаара сатымалар. Оттон ынабы чэччиһити кыаллан тэриллэбит. Ол охсуута улахан: быйыл 83 ынах тор-боһотто, 22 албут иһирэй төрөттө, аахса ынах канэбэскитэ хаалла. Билигин ити ынахтары баай састааптаах аһылыгынан хааччыйдахха, киһилэргэ күнүтэ эмиһир-сөрөтөр дьаһаллары ылаахха эрэ сатанар.

Сиэмэни хааччытыбатын сүтэрбэнкэ көдүүстээхтик туһанын—сүрүн көрдө-бүл. Бу техник-осеменатордартан бы-һаччы тутулукуттарын умнар эмиз та-быллыбат.

Оройуон совхозтара бу пиялесткара тоһмүт сиэмэни үлэлээнигэ кириэх-төөхтөр. Онон сибэстээн хаһаайысты-банын салайааччылар, партийнай уон-на профсоюзнай тэрилтэлэр бу үлэрэ калдары ничэйи сүүмэрдиһэлэрэ уон-на былааннаахтык үөрөттөрүлэрэ, тех-ник-осеменатордар үлэлэригэр наада-лаах бары усуллубуйалары тэрийэлэрэ, киһилэр икки ардыларыгар социалисти-ческой куоталаһымы дьин-чахчы көх-төөхтүк тэрилтэлэрэ, баһынгар опы-тарын кыһамнылаахтык түмэллэрэ уонна тарбаталара наада.

Быйыл совхозтарга ийэ сүөһүнү боу-һатын наһаа бытаанын, сөптөөх тэрэ-һинэ суох баран иһэринэн кулун тутар уонна муус устар ынабы искусственой сиэмэлээнигэ, саптарыма ударнай ыйдарына биллэриллибитэ, онно соци-алистическай куоталаһын усуллубуйага сөптөөх туһааннаахтарга тирдили-нэ.

Ударнай ыйдар сорукутарын ситиһи-лэхтэ быһаарын, искусственой сиэмэлээни хаалыттан таһаарын—ка-лар сылага төрүүбү аахтык ылым, үү-түһүн үкөстүн мөһүнэ.

Сарсын—Геолог күнэ ҮРДҮК КӨДҮҮСТЭЭХ МЕТОДИКАНАН

Туркменская ССР-га геологическай үлэһэр саага хайыахалара—мо-ноклиналарга (сир ту-руору арагаларыгар) неби уонна гаһы чин-чэһин ситиһиллэхтэн сыйдар. Ол Довтөбөд-Допмесскай газ конде-сата үөскөтөн сытар са-лаах сирин булууттан сааламмыта. Ону ары-был, турган итиннэ Үрдүк көдүүстөх чин-чэһин иһин специалис-тар улахан бөлөхтөрү-гэр ССРС 1983 сыллаа-бы Государственной би-риэмийэлэрэ аһамыт-тара.

Туркменская ССР Гео-логияда управленин неби разведкалыр экспедицията Каракум скуруулуу-һини өттү-гэр неби уонна гаһы аахтүүр. Газ саалаһын улаатыннарарын пия-лесткаабы былаана бөдүөдүн иһинэ то-лорулуна.

Синмошка ССРС Госу-дарственной бириэми-һини лауреаттара не-би разведкалыр экспе-диция начальнига Ф. Г. Болонькэй (хаһас) уон-на киһи инженерия-техническай сулуусна начальнига Д. А. Кола-тов Каракумга саага Гасдакара.

ССТА фотохрониката.

Хонуу үлэһиттэрин сүбэ мунньага

1984 сыл кулун тутар 29 күнүгэр оройуон хонуу-гун үлэһиттэрин сүбэ мунньага буолла. Киһи кыт-тымлаахтара оройуонига аасты сылага хонуу үлэлэ-рин түмүктэрин уонна «Хас биһирдин гектар хо-ду-һаттан—мунутуур аахса сүөһү аһылыгы» диян де-визатта кулун тутар 29 күнүттэн бос ыйын 27 күнү-гэр дэриэс республикага ол хонууругар балаһаһынга ооллориллэбит 100 ударнай күнүгэр сорукутарын ту-һунан боһуруоһу дьүөлэстэлэр.

Дакылааты оройуоннаабы агропромышленнай хө-бөсүн советин председатели, райсовет исполкомун председатели бастаны солбулааччы А. А. Шадрин өтөрдө. Ону дьүөлэһингэ 12 киһи тыл эттэ.

Сүбэ мунньах кыттылаахтара пиялестка тордус сылагар сирн өгөрүү културатын үрдэтигэ, сүө-бүгэ туруктаах аһылык баһатын тэрийиһигэ соци-алистическай эбөһөстөлүстүбүн биһир санааһын ылынылар.

От хомууругар бэлэмнэнигэ 100 ударнай күннэр

ҮЛЭ САБАЛАННА

«Хас биһирдин гектар хо-ду-һаттан—мунутуур аахса сүөһү аһылыгы» диян де-визатта 100 удар-най күнүгэр Субуруускай аатынан совхозка тэрэ-һиннээхтик сабаланылар.

500 гектар хо-ду-һага хаа-ры чингэтин түмүктэннэ. Бу үлэни коммунист, опыттаах тракторист С. Н. Литвинцев толордо. Минеральнай уоһурдууу киһилэрин 1000 гектарга муус устар 10 күнүттэн

сабаланылар. Уоһурдууга сайаһканы «Сельхозхи-мия» холбоһугар түһэрэн турабыт.

Улахан үлэ хо-ду-һаны бүтөйдөһүгүтэ, капитал-найдык өрөмүөннээһингэ турур. Барыта 45 км ус-талаах саага капиталнай бүтөй тутулуохтаах. Бу күнүгэр таага бүтөй маһын кэрдигэ, тийнигэ дьопу, трактордары та-һаарыахпыт. Киһини ту-гуутугар сезоннай үлэ-лээх рабочайдартан анал-

лаах звенону туруоруох-пут. Соп буолар ардаха-тар установкалар уонна нүөлсүтөр станциялар өд-дөөлөннөлөргө биһирдэн тураллар. Быйыл нүөл-сүтүү 700 гектарга, ар-дахтатын 100 гектарга кыттылаахтара былаанна-лар. Итидэри сэрэ звено-лар хо-ду-һалары диска-лихтэро уонна 700 гек-тарга ыраастахтара. 1000 гектарга өртөөһүн кыттылаах.

П. ПУДОВ,
совхоз кылаабынай агронома.

Чопчу сорукутарбыт

«Мындааһы» совхоз солбоһөстөбү өдөөлөн-нөлөр 100 ударнай күнүгэр кыттылаахтара тэрэ-һиннээхтик дьаһал-тар былааннара чуолкай-данна. Совхоз, аһаһын быйытынан, баһы-статан, хо-ду-һаттан үүнү-сү ылымны үрдэтигэ со-хх үлэлэри өссө аастыт-ылга сабалаабыта.

Бу күнүгэр хо-ду-һага бары чингэтингэ Ф. Д. Зе-серов МТЗ-82 тракторы-ни үлэнир. Былааннаах 10 гектартан аһага толо-лоруна. Сүрүн болгомо капиталнай бүтөйи ту-рууга турулар. Аастыт-ылга 15 км бүтөй туту-лаа былаан толорулуубута. Быйыл итинтэн штабас: хо-ду тутарга суоттаны-ыт. Былааннаах 800 гек-тарга минеральнай уоһур-дууу өссө күһүн «Сель-хозхимия» холбоһук ки-лэһигэ уонна авиация көмөлөһүтэ.

Элбэх сыллаах от сиэмэ-ни хомуйууну эмиз аастыт-ылтан сабалаабыт. Бу үлэни быйыл үр-үү үүнүү звенога толо-лоһа. Былааннаах 70 гек-тарга соп буолар сиэмэни элбэһин олоһобут.

Бир насоснай станция аһага 60 гектардаах си-пэ баһыһынатын эрэ хаа-чылар кыахтаах. Онон хо-һаны нүөлсүтүүгэ «Якут-тепловодстрой» мекуча-скага 400 гектарга мытар аахтарааһын толоруо-һон эрээбит. Үлэ кулун-тутар 20 күнүттэн саба-лааммыта.

Билигин оттуур звено-лар састааптары уонна маршруттары чуолкайды-быт. Оттон хаалбыт үлэ-ни хо-ду-һаны ырааста-һын, өртөөһүнү, бүтөй-түүтүн сүрүннөөн звено-лар байлара толоруохта-ра.

Н. КРОННИКОВ,
отделение управляющей.

ЗВЕНОЛАР ТОЛОРУОХТАРА

«Чурапчы» совхоз Ки-лэһиттэри өдөөлөннө-лөр бу 100 ударнай күн-нэ үлэни 5 киһилээх опе-ративнай штаб сүрүн-нүүр.

Үлэ тэрээһин-техниче-скэй дьаһаллары была-на соторутаагыта сельсо-вет исполкомугар уонна өдөөлөннө советтар би-сэргэтиһиннэ. Бу күнүгэр оттуур звенолар зве-новойдара, киһилэр састааптара сүүмэрдиһэлэр, маршруттара чуолкайды-на. Онуоха коһоһин уонна механизированнай аһаардаах звеноларга дьопу, техниканы эбөн биһирдэбит. Онон сүрүн үлэлэри звенолар байла-ро кыттылаахтара. Киһилэр-тэн сиэмэлээһин уон-на ор сылаах оттору үүннэрэччилэр звенола-

рын чилиэннэро атын үлэ-лэртэн босхолоһон ту-стаах үлэлэригэр турду-лар. Хо-ду-һаны мөһчирэ-тэн араарып курдук ула-хан боһуруоһу быһаары-лыһа: быйыл 25—30 км быһыт-күрүү тутулуохта. Өртөөһүн Наммара уон-на Таңда үрэхтэригэр, урут олохтоммотохо хо-ду-һаларга, кыттылаах бы-лааннаһа.

Билигин байыһитыгэр 35 эрэ тонна минеральнай уоһурдуу баар. Ити сыч-чак баһыһаларга эрө тийэр. Онон эбэн кө-лөһтөөх 70 тонна «Сельхозхимия» холбоһук аһаалаһына эрэ хо-ду-һаны уоһурдар кыахтаах-пыт.

Р. СТЕПАНОВ,
отделение
управляющей.

ШТАБ БЫААРЫТЫНАН

ССКП обкомун секретариатынан биллэриллибит 100 ударнай күнүгэр тэрээһиннээхтик кыттылаах Карл Марке аатынан сов-хозка партиом секретара В. Е. Попов председате-лээх оперативнай штаб кэккэ быһаччы дьаһалла-ры бэлэстэте.

Сиэмэлээр уонна от-туур звенолар звеновой-дара өссө эрд совхоз партикомунан биһиргэти-либиттэ. Билигин састааптара уонна маршрут-тара чуолкайдана сыл-дыр. Звенолар чилиэннэро муус устар 15 күнүттэн атын үлэлэргэ босхоло-һон холбоһор техника өрөмүөнүгэр туруоруу-луохтара. Бүтөй маһын сорутоһонкаһаһын Ко-

мунистическай субуотун-шукка кыттылаах.

Сүрүн үлэлэри бу күн-нэртэн саалаахпыт. Ол курдук, Бахсыга хаа-ры үрдүнэн уу истарыллыа-ба. Баһыһаларга, хо-ду-һага хааһы чингэтин күр-гөмнээхтик барар. Би-лигингэ 370 гектарга кыттылыһа. Минеральнай уоһурдуу 1000 гектарга киһилэриһтээх. Оттон 800 гектарыгар «Сель-хозхимия» холбоһук ки-лэһигэ. Уоһурдуу сүрүн-нээн Мугудайга уонна Бахсыга муус устар 15—20 күнүгэригэр хааһы үрдүнэн киһилэриһтээх.

Н. ШЕСТАКОВ,
совхоз кылаабынай агронома.

Сайынгы бириэмэ

ССРС Бүтүүн биһир бириэмэ уонна эталоннай частоталарга государственной комиссията 1984 сыл муус устар 1 күнүттэн Советскай Союз т-рритори-и бүтүннүүтүн үрдүнэн сайынгы бириэмэ киһи-лэлэрин иһитиннэрэр. Сайынгы бириэмэ киһири муус устар 1 күнүгэр 0 чааска чаһы стрелкатын биһир чааһы иһини дьэки тэрдимэни оһоһулууба.

